

לקט אמרות
חז"ל, רעיונות,
עובדות והנהגות
מגדולי ישראל,
על מדות טובות
שצביאות
לאהבת הזולת,
הנלמדות
מפרשת השבוע

ליקוט ועריכה: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
© אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס
בלי רשות בכתב

איש לרעהו

מכון אהבת אמת - המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת ע"ש ר' צבי יהודה דומוביץ ז"ל
רח' אבן עזרא 2 ירושלים 92424 טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812

שבת קודש ג אייר תשע"א שבת - ירושלים 6:47 תלאביב 7:02 חיפה 6:55 מוצ"ש - ירושלים 8:03 תלאביב 8:05 חיפה 8:06 ר"ת 8:40

פרשת אפור

הכרת הטוב

להכיר ולהעריך הטובה שמקבל ממטיבו ולהודות לו על כך!

נלמד מהפסוק: "וכי תזבחו זבח תודה... לרצונכם תזבחו" (פרק כב-כט) בזה מלמדת אותנו התורה כיצד יש להודות. והיינו, אם ישנו מי שחייב להודות על הטובה, על נס שנעשה לו [כמו שאמרו חז"ל (ברכות נד): ארבעה צריכים להודות וכו'] וברצונו להקריב על כך זבח תודה, אזי "לרצונכם תזבחו" כלומר: נדרש בהתאם לכך תנאי שיהיה "לרצונו" - שתהיה הודאתו מתוך רצון אישי. מתוך הכרה עמוקה בגודל הטובה שקיבל מתנת חנים מהבורא ית"ש, ולא שתבא ההודאה מתוך ציווי. מתוך כפיה מבחוש.

על שאלה מעניינת ומפתיעה בענין זה של הכרת הטוב וברכה על הנס, סיפר הגר"י זילברשטיין שליט"א (בשיעורו אדר ב' תשע"א): "יום אחד נסעתי באוטובוס מבני ברק לירושלים. לידי ישב יהודי ושוחח עמי בדברי תורה. כשהגענו בסמוך לטלזיסטון סיפר לי הלה, כי לפני מספר שנים הוא היה בתוך האוטובוס שבו המחבל הסיט את ההגה של הנהג ודירדר אותו לעמק שבצד הכביש ונהרגו שם ששה עשר אנשים הי"ד. והוא התגלגל עמם, ובדרך נס נותר בין החיים.

ועתה נפשו בשאלתו: האם צריך לברך ולומר "ברוך שעשה לי נס במקום הזה"? השבתי לו כי בוודאי צריך הוא לברך ולהודות. ואולם לתדהמתי הוא המשיך בשאלתו: "הייתי אז גוי ורק לאחר מכן התגיירתי, והרי גוי שנתגייר כקטן שנולד דמי, ולכן ספק אצלי האם אני צריך לברך עתה על הנס שנעשה לי בזמן היותי גוי?"

"**השבתי לו**" - ממשיך הגר"י זילברשטיין - "כי ישנו ב' סיבות המחייבות אותו לברך על הנס שנעשה לו: (א) עפ"י המעשה המובא על הגאון רבי חיים מוואלאז'ין זצ"ל שהיה מברך "ברוך שעשה לי נס במקום הזה" על הנס שאירע לאמו של הגר"א ז"ל (ראה מסגרת). נמצא שמה שזכה ללמוד מהגר"א הוא בגלל אותו נס, והוא הדין בנידון דידן.

(ב) כלל יסודי כתב החוות יאיר בדיון זה של "גוי שנתגייר כקטן שנולד": אימתי אומרים שהוא "כקטן שנולד" רק לגבי אותם דברים שבהיותו גוי הוא לא היה חייב בהם, אבל בדברים שגם בגויותו היה חייב, אין אומרים "כקטן שנולד".

וכגון: אם יגנוב הגוי כסף מיהודי, ואחר כך התגייר. האם יוכל לטעון שאינו חייב להשיב כי הוא "כקטן שנולד דמי", וודאי שלא! לעומת זאת אם מצא גוי אבידה של יהודי ואכלה, בזה הדין, מכיון שהיה פטור מלהשיבה בהיותו גוי, אינו חייב להשיב אחר שנתגייר.

לפי"ז יש לומר בנידון דידן, מכיון שהגוי היה חייב גם בגיותו להכיר טובה ולהודות על הנס שנעשה לו (שגם הגוים נתבעו על הכרת הטוב) לפיכך חייב הוא לברך על הנס, גם אחר שנתגייר.

"ברוך שעשה לי נס במקום הזה..."
מובא בשם הגאון רבי חיים מוואלאז'ין זצ"ל שאמר כי בכל עת שעובר בגשר של נהר ראמנאווא הסמוך לסלוצק הריהו מברך ברוך שעשה לי נס במקום הזה. זאת משום מעשה שהיה:
פעם עברה שם זקנתו של הגר"א מוילנא זצ"ל יחד עם בתה התינוקת, הלא היא אם הגר"א, והיתה הילדה מוטלת בעריסה. נפלו השתים אל תוך הנהר, ולאחר עמל רב הצליחו להציל רק את התינוקת, שצפה עם הכר של העריסה. אולם כאשר באו לייבש ולחמם את גופה, קרבוה אל התנור המוסק ורגליה נכוו.

וסיפר רבי חיים: קורא הדורות מראש, שלח את ישועתו מן השמים כי ידע שמן הילדה הזו עתיד לצאת פרי צדיק, ובזכותו ניצלה. הוסיף רבי חיים ואמר: כי אם ח"ו היתה טובעת בנהר, מאין היה זוכה ללמוד תורה מפי רב גדול ונורא כמו רבינו הגר"א. **עליות אליהו**

לחזק את רגש הכרת הטוב
במכתב תוכחה שכתב הגה"צ רא"א דסלר זצ"ל, לתלמיד, כתב: "לא מצאתי במכתבך אפילו מלה אחת של תודה. הלא תבין כי לא משום שאני צריך לתודתך אני מוכיחך. אך מאהבתי אותך. האם תהיה כאדם כפוי טובה?"

"הלא תזכור את אשר כתבנו בסוף הקונטרס הנכבד של "נוטל ונותן" ביאור עמוק במה שאמרו חז"ל "כל הכופר בטובתו של חברו לבסוף כופר בטובתו של הקב"ה". והזהר לחזק רק את רגש הכרת הטוב, והיה זה לאושרך תמיד".
מכתב מאליהו - ח"ג

מוקדש לעילוי נשמת אמו"ר

רבי אברהם אהרן זצ"ל בן הר"ר יצחק אליעזר הי"ד

נלב"ע ח אייר תשנ"ו

ת. נ. צ. ב. ה.

להכיר ולהעריך הטובה שמקבל ממטיבו ולהודות לו על כך !

נלמד מהפסוק: "וכי תזבחו זבח תודה... לרצונכם תזבחו" (פרק כב-כט)

בזה מלמדת אותנו התורה כיצד יש להודות. והיינו, אם ישנו מי שחייב להודות על הטובה, על נס שנעשה לו [כמו שאמרו חז"ל (ברכות נד): ארבעה צריכים להודות וכו'] וברצונו להקריב על כך זבח תודה, אזי "לרצונכם תזבחו" כלומר: נדרש בהתאם לכך תנאי שיהיה "לרצונו" - שתהיה הודאתו מתוך רצון אישי. מתוך הכרה עמוקה בגודל הטובה שקיבל מתנת חנם מהבורא ית"ש, ולא שתבא ההודאה מתוך ציווי. מתוך כפייה מבחוץ.

חובת ההודיה לבילי הסדר מעין חובת הארבעה שצריכים להודות

ידועים דברי חז"ל (ברכות נד): ארבעה צריכים להודות, יורדי הים, הולכי מדברות, ומי שהיה חולה ונתרפא, ומי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא. ואף שיש על כל אדם להודות "על ניסך שבכל יום עמנו ועל נפלאותיך וטובותיך שבעל עת." מכל מקום, כדי להודות הודיה אמיתית ושלימה, צריכה לבוא בהקדם לה הכרה והרגשה עמוקה, כי הטובה אינה באה כדבר המובן מאליה, אלא כחסד מיוחד לפנים משורת הדין שעושה הקב"ה עם המקבל. את זאת קשה לאדם להרגיש בטובה שהורגל בה. כזו שבאה כדבר שבשיגרה, כטבעו של עולם.

לא כן אלו הארבעה, שיוצאים מגדר הרגיל והשיגרה. עליהם תיקנו חז"ל חובה מיוחדת להודות כראוי, והיינו מתוך הכרה והרגשה עמוקה שיכול להיות גם אחרת, אלמלא הטובה והחסד שגמל הקב"ה עמם והצילם מכל רע.

זוהי גם כוונת הנוסח בברכת הגומל [וכפי שכתב הרא"ש (בברכות פ"ט סי' ג) דברכת הגומל במקום קרבן תודה נתקנה]: "הגומל לחייבים טובות שגמלני כל טוב". שכן רק לאחר שמכיר בעל הנס בעובדת היותו "חייב", שהרי כמעט ונפגע, עקב כך, ממדת הדין ומהעונש השמור לעוברי מצוותיו, וחרף זאת הצילו ה' ברוב רחמיו, ארזא מתפרצת לה ההודיה מעומק הלב: "הגומל לחייבים טובות שגמלני כל טוב".

אם נתבונן ניווכח, שכעין תהליך זה שעובר על אותם ארבעה שצריכים להודות, עובר נאן עכ"פ צריך לעבור על כל אדם מישראל לבילי סדר פסח כשהוא מיסב אל שולחן הסדר ומספר בדחילו ורחימו, בהתרגשות וברתת, את סיפורו - סיפור יציאת מצרים.

בלילה זה "נכנס" האדם לתוככי גלות מצרים תחת עול השיעבוד. גם הוא - כאותם ארבעה - "מתחיל בגנות ומסיים בשבח". הוא שוב חווה במוחש את התהליך המופלא של ההצלה. מאותו מצב מסוכן בו הוא שרוי רוחנית, גשמית ונפשית. את המצוקה הנוראה והזעקה אל ה', את הנסים והפלאות שעושה לו ה' במצרים ביד חזקה ובזרוע נטויה, ואת גאולת הפתע באותו ליל שימורים. לא, אין זה חלום בהקיץ. הלא הוא רואה בעיניו ומרגיש בפיו את המצה "הזו", את המרור והחרוסת ואת ד' הכוסות. זה כמו סיפור חי שמתרחש עכשיו לנגד עיניו ממש.

לבילי הסדר "יוצא" אדם משעבוד מצרים ואומר "שירה חדשה"

אורזא, כאשר מגיע למצב בו הוא רואה [ומראה] את עצמו "כאלו" הוא זה שיצא עתה ממצרים" ומכריז בהתלהבות באזני בנו "בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים" ומצטט ברתת את הפסוק "ואותנו הוציא משם" [לא רק את אבותינו], אזי בוערת בו מיד הכרת הטוב והתודה, במלוא עוזה, ושמתח הגאולה מרקיעה שחקים.

ואורזא, חלה עליו מיד חובת הודיה מיוחדת! לא זו השגרתית של כל ימות השנה, אלא לפחות כהודיית ארבעה אלו יחדיו: כחבוש בבית האסורים [במצרים] ויצא! כחולה ונתרפא, כיורדי הים [ים סוף]! וכהולכי מדברות. הוא שנאמר בהגדה: "לפיכך אנחנו חייבים להודות, להלל, לשבח" וכו' - כל סוגי השבח וההודיה. וזוהי שעת השירה לה' [על היין]. לא שירה "ישנה על גאולה של פעם. אלא "ונאמר לפניו שירה חדשה"... על הגאולה של הלילה הזה...

לסיום, רק נוסף, שלאור כל האמור נוכל ליישב קושיה ששואלים: מדוע לא תיקנו ברכה על מצות סיפור יציאת מצרים? **השפת אמת** שאל שאלה אחרת: מדוע לא תיקנו ברכה על ברכת המזון "אשר קדשנו במצוותיו לברך ברכת המזון"? ותירץ: אין ברכת המזון מצד הקדושה שקידשנו, אלא עליו לברך מצד השכל הפשוט "ושבעת וברכת" - תן תודה למי שנתן לך!

מעשה, נאמר אף אנו: סיפור יציאת מצרים, לפי סדר ה"הגדה", אינו מצד הקדושה "שקדשנו וציוונו". אין זה כמצות קריאת שמע או קריאת המגילה, אלא עלינו לספר מצד השכל הפשוט, מצד זה ש"כיוצאי מצרים" אין אנחנו יכולים לכלוא את רגשות השבח וההודיה הסוערים בקירבנו, כלפי מי שעשה לנו את כל הנסים והפלאות האלו. אין אנו זקוקים לשם כך לציווי מבחוץ, זה כמו "זבח תודה" שרק "לרצונכם תזבחו..."

יודו לה' חסדו ונפלאותיו...

סיפר הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א ששמע מהגרי"ז סולובייצ'יק זצ"ל על הר"א מוילנא זצ"ל, שהיה נוהג לשלוח את תלמידיו, שהיו עניים מרודים ואשר אך בקושי רב השיגו את פת לחמם, כל ערב שבת לבית החולים המקומי, כדי שיווכחו התלמידים לראות בעיניהם שישנם צרות גדולות מעוני... ועי"ז יודו לה' חסדו מתוך תחושה עמוקה שלמרות עוניים הגדול הרי הם בריאים ושלמים בגופם.

עובדות לבית בריסק

ונאמר לפניו שירה חדשה...

החתם סופר חיבר שירי תודה והלל (ונדפסו בספר "שירת משה"). וסיפר החתם סופר כי שירים אלו חיבר בפרוס הימים הנוראים, כאשר בחן וערך את חשבון נפשו וכאשר סקר את כל מעשיו בשנה החולפת, גאו בו אז רגשותיו, ונתן שבח והלל לבורא עולם, והודה לו על ששם חלקו מיושבי בית המדרש ועל אשר האיר את עיניו במאור תורתו, ומתוך רגשות אלו של הכרת הטוב והודאה, צלחה עליו רוח השירה.

חוט המשולש החדש - הגדת החת"ס

הודאות ותשבחות על כל הטובות

רגיל היה החפץ חיים על משכבו בלילות, להודות לה' על כל הטובות אשר גמל עמו, והיה הולך ומונה את כל פרטי חסדי השי"ת שהטיב עמו במשך כל ימי חייו. כגון, שעזר לו ביתמותו, שסייע בידו ללמוד תורה ולחבר ספרים, שנתן לו חתנים טובים וכו"ב.

וסיפר הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל, כי בימי צעירותו נזדמן לו פעם ללון באחד מבתי המלון בעיר, והנה השכם בבוקר הופתע לשמוע כי מעבר לקיר החוצץ בין חדרו לחדר שני בוקע קול של יהודי האומר תפלת "נשמת כל חי" במתיקות רבה, ומתרגם בשפת האידיש מלה במלה את כל ההודאות והתשבחות בהתלהבות גדולה ובבכיות מרטיטות, עד שהזדעזע כולו.

אחרי בירור נודע לו למחרת, כי בחדר הזה התאכסן בעל "החפץ חיים". וכך היה רגיל לנהוג בכל לילה, להביע תשבחות והודאות לפני ה'.

המאה"ג

"ולא תחללו את שם קדשי"

זהירות יתירה מוטלת על בני תורה בדקדוק המצוות שבין אדם למקום ובין אדם לחברו [אף לפני משורת הדין]!

נלמד מהפסוק: "ולא תחללו את שם קדשי" (פרק כב-לב) וכתב הרמב"ם (הלכות יסודי התורה פ"ה הלכה יא): ויש דברים אחרים שהם בכלל חילול השם, והוא שיעשה אותם אדם גדול בתורה ומפורסם בחסידות, דברים שהבריות מרננים אחריו בשבילים, ואף על פי שאינם עבירות, הרי זה חילול את השם, כגון שלקח ואינו נותן דמי המקח לאלתר... או שירבה בשחוק וכו' או שדיבורו עם הבריות אינו בנחת ואינו מקבלן בסבר פנים יפות אלא בעל קטטה וכעס, וכיוצא בדברים אלו, הכל לפי גדלו של חכם צריך שידקדק על עצמו ויעשה לפני משורת הדין. [מקור דברי הרמב"ם מגמרא (יומא פו.): היכי דמי חילול השם? אמר רב, כגון אנא אי שקילנא בישראל מטבחא ולא יהיבנא דמי לאלתר (=כגון אני, אם אקנה בשר מהטבח ולא אשלם מיד). והטעם, מפרש רש"י: "דכשאני מאחר לפרוע הוא אומר שאני גזלן ולומד ממני להיות מזלזל בגזל".]

מהו יחוסם ומעלתם המיוחדת של בני התורה?

מדוע ענין של קידוש ה' וחילול ה' מוצאים את ביטויים במיוחד אצל בני התורה יותר מאשר בשאר אינשי דעלמא? הרי כולם נבראו בצלם אלקים וכל היצורים והבריאה כולה נבראו לכבוד הש"ת, ומדוע הובדלו בני התורה להתבטע ע"י יותר?! **נוכל** להבין פשר ענין זה עפ"י דבריו המאלפים של רבינו יונה ז"ל (בשערי תשובה שער ג. קמג'קמח) וכך כתב: "היצורים כולם נבראו לכבוד הש"ת שנאמר (ישעיה מג"ז) כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, אכן נודע מן השכל, כי המחלל את השם ובוזה דברו אבדה תקותו, כי לא רב לו אשר לא יקיים מה שנדרש ממנו מעיקר יצירתו לכבד את ה' ולקדשו, אבל שלח ידיו לעשות התמורה וההפך ולחלל את שם קדשו... כי הדבר ידוע כי מדרכי קידוש ה' להודיע בכל מבטא שפתיים וכו' ובכל הנהגה... כי הטוב והעיקר וכו' הוא עבודת הש"ת ויראתו ותורתו, כי זה כל האדם. ודבר זה כבוד הש"ת והמבזים לתלמיד חכם ויראתו, מבטלים הידיעה הזאת ומראים ההפך בהנהגתם, וכאילו אומרים כי אין עבודת הש"ת עיקר וכו' והם מחללים את התורה על כן יאבדו מתוך הקהל..."

על כן - ממשך רבינו יונה ייכבדו עבדי הש"ת את חכמי התורה לכבוד הש"ת, ולהודיע כי עבודתו לבדה עיקר הנמצא, ואחרי אשר התברר שהכל ברא הש"ת לכבודו, חייב אדם לשם לבו בכל עת לכבד את ה' ולקדשו בכל דבריו וכו'."

לאור הדברים הנפלאים הללו, נבין את מדת יחוסם ואחריותם של אלו המייצגים והנושאים ברמה את דגל התורה ועבודת הש"ת, שאליהם נשואות המון העם לדעת ולהבין כי "העיקר הוא עבודת הש"ת ויראתו ותורתו."

התורה מאריכה ומפרשת בפרשתינו כי קדושת ה' היא מצד עצם מעלתם, הנתונה להם מאת הש"ת, ואינה תלויה כלל וכלל ברצונם. וכלשון הפסוק "כי אני ה' מקדשו" וכן אומר הכתוב "וקדשתו" - על כרחו. וכנראה שגם בנזיר כן הוא, שדין איסור סומאתו מצד חילול ה', כי ודאי בר מעלה הוא ועל כן אסור לו לחלל את מעלתו.

בני התורה אינם יכולים לוותר על מעמדם המיוחד ומבארה,

לאור זאת, אומר הגה"צ רבי ירוחם לייבוויץ זצ"ל (בספרו דעת תורה), כמו הכהן כן הנזיר, וכמו הנזיר כך התלמיד חכם, עומדים באזהרה לא לחלל מעלתם, כל אחד בדיניו. (ואת דיני הת"ח כבר פירטנו בראשית המאמר).

מוסיף רבי ירוחם ומבאר כי ת"ח לא יכול למחול על כבודו משום שהוא איש המעלה, ואף שיש שיכולים למחול על כבודם, אבל איש המעלה אין לו דין למחול על כבודו, משום שאת המעלה שבו הוא מחלל (כדמצינו אצל כהן ונזיר) והוא חילול ה' ודאי. מעלה וחילול שני דברים הפכים הם. והחילול הוא ביטול המעלה. והת"ח אינו 'בעלים' להסיר את המעלה ממנו. עליו ודאי נקרא הפסוק "וקדשתו" - על כרחו. וכופין אותו לעמוד במעלתו, אין לו הרשות להבטל ממנה.

וכגון: אדם כי יאמר, לא איכפת לי ואוהב אני לחיות בין בהמות... וכי זה תלוי בהקפדותו אם מקפיד הוא אם לאו? הרי ישיבו אמרו לו: אדם אתה ולא בהמה ובמקומך אתה מוכרח לעמוד! כך בן תורה, או בן ישיבה כי יאמר עניו אנכי ולא מקפיד ואינני רוצה להתגאות על חברת אנשים פשוטים שאינם בני תורה, אלא עמהם אשב ובהם אתערב, וכמוהם בשוה אחייה... הנה הוא מתחייב בנפשו כי את מעלתו הוא מחלל, וחילול המעלה הוא חילול שמו יתברך.

וכבר אמר הגה"צ רבי יצחק בלאזר זצ"ל, שאף שנפסק (ביו"ד רמ"גב) "דאין בדורינו עכשיו חכם לענין שיתנו לו ליטרא דדהבא אם מביישו", אבל לענין חילול ה' הננו וודאי כת"ח. בני תורה צריכים תמיד לשמור על מעלתם, עליהם להכיר מעלתם לכל ולהתנהג בהתנשאות כמעלתם, באהבת הבריות וכבודם, ודיבור בנחת עם הבריות עד שהכל יאמרו עליהם אשרי אביו ורבו שלימדום וכו'.

"חוששני מפני חילול ה'..."

הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל היה שוקל בפלס כל תנועה ופעולה, האם כתוצאה מהם ירבה כבוד שמים או להיפך ח"ו. וכמעשה שהיה:

בכל יום בצהריים, רגיל היה לשכב ולנוח במשך דקות אחדות, כדי להחליף כח ולהתרענן מעמלו שהנו עמל ללא הפוגה החל מאשמורת הבוקר. פעם נזדמן לביתו בעל מלאכה, איש פשוט, כדי לבצע תיקונים שונים.

באותו יום נמנע רבי יהודה ולא נח כלל כי אמר: "חוששני מפני חילול ה'!" שלא יחשוב בעל מלאכה זה בלבו: "חכם יהודה יש לו פנאי, ברצותו הוא שוכב לישון באמצע היום, רק אני נאלץ לעבוד בלי הפסקה..."

וזאת ליהודה

מה הדין שינה מראש ישיבת חברון?

פעם נראה הגאון רבי שמחה זיסל ברוידא זצ"ל כשהוא נסער מאד. לשאלת תלמיד השיב, כי ראה משפט מסויים בעתון חרדי, שהיה עלול להשמע ממנו משמעות כלשהי בדברים היכולים לגרום לחילול ה' חמור. ואגב כך הראה לתלמיד את הדברים.

אותו תלמיד מספר כי על פניו לא היה במשפט הזה כל דופי, אלא שיכל להשתמע מתורף הדברים חילול ה'... ומזה היה ראש הישיבה נסער מאד.

רבי שמחה זיסל ביקש לחפש עבורו את מספר הטלפון של עורך העיתון, תוך שהוא מספר כי לא הצליח לישון כל אותו הלילה עקב כך. משאותר מספר הטלפון, התקשר לעורך העיתון והוכיחו על הדבר.

נסיד ממלכת התורה

שיאמרו הבריות: "מה נאים מעשיו..."

סיפר הגרא"א ברוורמן שליט"א: כאשר עבר רבינו הגרא"מ שך זצ"ל ניתוח, ביקרנו אותו בבית החולים וראינו את הקפדתו המופלגת להרבות בדברי שבח ותודה לצוות בית החולים.

הבענו בפניו את תמיהתנו: "למדניו רבינו, האמנם צריך לנהוג כבוד ונימוס כה מופלגים לאנשים הללו?"

השיב הגרא"מ שך: כך מקובלני מדודי הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל, אף שנפסק להלכה שבזמנינו אין דין "תלמיד חכם". אבל הואיל והבריות מחזיקים אדם ל"תלמיד חכם" חייב הוא בזהירות המופלגת לענין קידוש שם שמים המוטלת במיוחד על תלמידי חכמים, כמבואר בגמרא (יומא פו.) שיאמרו הבריות: "מה נאים מעשיו" ויאמר עליו: "ישראל, אשר בך אתפאר!"

קנין תורה

בין איש לרעהו

ומי כעמך ישראל

סיפורים בני זמננו

נכדיו היהודים של מפקד הגסטפו

כך תסכל את היטלר. הייתי צריך להשלים עם מה שבער בתוכי, וטיילתי בארץ, כשאני עובד פה ושם בישובים חקלאיים.

"כשהייתי בקיבוץ, ראיתי פרסומת של תוכנית קיץ של האוניברסיטה העברית, שעסקה בזואולוגיה מדברית. נרשמתי לתוכנית. הצלחתי בה, ובסתינו נרשמתי ללימודי תואר שני באוניברסיטה. תוך כדי לימודי המאסטר, התחלתי גם להתעניין ביהדות.

"אהבתי את ישראל כל כך שנשארתי בה, והגשתי בקשה לקבלת אזרחות. אחרי שנתיים של לימודי יהדות, החלטתי להתגייר. כמה שנים אחר כך גמרתי את הדוקטורט שלי במיקרוביולוגיה. התחנתי והתיישבתי בירושלים. אשתי היתה גרמניה לותראנית, אבל כמוני, גם היא התגיירה. פסיכולוג היה בוודאי מפרש את הגיור שלי כסובלימציה של רגשות אשמה, אבל אני מעדיף לחשוב עליו כעל הגשמת הייעוד היהודי שלי. אין לי מושג איך או למה, אבל הנה אנחנו כאן, משפחה יהודית שומרת מצוות. אנחנו מאושרים מאוד להיות יהודים.

"לפני שנה נודע לי שאבי אינו חש בטוב. אשתי חשבה שתהיה זו מצווה לבקר אותו ולהכיר לו את נכדיו. בהתחלה הסתייגתי מהרעיון לחזור לגרמניה, מדינה שממנה פחדתי. אך בסופו של דבר לקחתי שנת שבתון, ונסענו לדרמשטדט, לבקר את אבי.

"זו היתה תמונה שלא תישכח. הבנים שלי חבשו כיפה והציציות שלהם נראו לעין. הפאות שלהם הציצו מאחורי האוזניים, והם דיברו עברית, כמובן.

"כשאבי ראה אותם בפעם הראשונה הוא הוכה בהלם, ובתחילה לא היה מסוגל לחבק אף אחד מהם. אחר כך הם התחילו לדבר, והוא נראה מרוצה מהאופן שבו הדברים הסתדרו.

"אבי זקן מאוד, מעל לגיל תשעים, ואני רציתי לדעת מה הוא עשה שזכה לחיים ארוכים כל כך, ולנכדים שכאלה. שאלתי אותו ישירות מה עשה שהביא לו מזל טוב שכזה.

"הסברתי לו שאנו, היהודים, מאמינים שיש השלכות לכל מעשינו, ושמעשינו נמדדים בקפדנות. הוא התבונן בי והרהר בשאלה. "אני לא יכול לחשוב על שום דבר יוצא דופן", הוא ענה, "אבל, פעם בפרנקפורט", הוא אמר, "כשאספנו את היהודים, היתה לי הזדמנות להציל את חייהם של שלושה ילדים יהודים שהסתתרו בבית יתומים קטולי. משום מה הם עוררו בי חמלה. תחנתם נגעה ללבי; הם נראו כה אבודים ואומללים שריחמתי עליהם, והנחתי להם להימלט. אני לא יודע מה קרה להם, אבל אני לא הרגתי אותם".

"חשבתי על תשובתו, ואמרתי לו שלפי המסורת שלנו, יש הגיון בתשובתו. לאחר זמן מה הוספתי, "אתה יודע, אבא, אילו היית מציל ארבעה ילדים, יתכן שהיו לך היום ארבעה נכדים".

* * *

מרוצה מידה טובה: האם העמקנו פעם כיצד כל מעשה טוב שלנו יחולל פלאות בדורותינו העתידיים?
נקודה עמוקה למחשבה...

הסיפור המדהים - והבלתי יאמן - הבא הינו מאת ד"ר ג'יימס דייוויד וייס, אשר פרסם אותו ברשות מתוך: - the Collected Wit and Wisdm f Rabbi Berel Wein
Vintage Wein (אוסף מדברי החכמה של הרב ברל ויין) בהוצאת Shaar.

לפני זמן מה השתתף הרב ברל ויין בתפילת שחרית בבית כנסת בירושלים. הוא סיפר כי בניגוד לבית הכנסת שלו שבו הספסלים עומדים בשורות, כאן היו ספסלים ושולחנות, כך שהוא נאלץ להביט בפניהם של המתפללים מולו. לבית הכנסת נכנסו גבר בלונדיני גבוה וכחול עיניים, ושלושה ילדים בלונדינים קטנים, והתיישבו מולו. באופן טבעי, הרב ויין רגיל היה לרבגוניות הגזעית של תושבי הארץ, וקשה היה להפתיע אותו, אך הפעם היה זה מקרה שונה: משפחה זו היתה ארית לחלוטין במראה.

עם זאת, מה שהבליט אותם, אפילו יותר ממראם המיוחד, היה דבקותם בתפילה ורצינותם. הילדים התנהגו בצורה מופתית והתפללו בלי שדעתם תוסח אפילו פעם אחת. היתה זו חוויה בלתי רגילה עבור הרב ויין, שהיה מורגל במחזות של ילדים פעלתנים המשתוללים בבית הכנסת.

לאחר מכן ציין הרב באוזני ידיד כי הם עושים רושם של אנשים מיוחדים. החבר אמר כי האיש הוא מיקרוביולוג באוניברסיטה העברית, וסיפור חייו יוצא דופן. "תרצה לשמוע אותו?" הוא שאל, ובלי לחכות לתשובה, קרא לחברו לקהילה: "אברהם, זהו הרב ברל ויין. אני בטוח שהוא ישמח לשמוע את הסיפור שלך".

השניים לחצו ידיים והחליטו ללכת הביתה יחדיו. תוך כדי הליכה הקשיב הרב לסיפור הבא, כפי שסיפר אותו האיש:

"נולדתי וגדלתי בגרמניה. אבי היה קצין ביחידת העלית של הגסטאפו, יחידת הרג שנודעה בשם - Tdenkpf יחידת ראשי המוות. הוא שירת בה לכל אורך המלחמה, ואחרי המלחמה הצליח לחמוק ממעצר. פשעיו היו כה מתועבים, ששנים רבות לאחר מכן המשיכה הרפובליקה המערב-גרמנית לרדוף אותו. לבסוף הוא נלכד ונידון לעשר שנות מאסר, אך מכיון שהיה מאוד מבוגר הופחת עונשו, והוא שוחרר לאחר ארבע וחצי שנים בכלא.

"אבי מעולם לא דיבר על עברו, וכשנתפס, קראתי על פשעיו בעיתון. הגילוי שאבי חי חיים כה מפלצתיים היה מזעזע. המשפחה כולה הזדעזעה מהידיעה. אני הייתי בגיל העשרה, והשם הרע שיצא לאבי בלבד אותי. כשהלכנו לבקר אותו בכלא לא הייתי מסוגל לראות אותו. הרגשתי שהוא בגד בי. בכל אופן, דבר טוב אחד יצא מזה: פיתחתי עניין במלחמה, וחיפשתי ומצאתי כל מידע אפשרי על יחידת Tdenkpf ותפקידה בשואה.

"כל זה התרחש בתקופת משפט אייכמן, ומידע על השואה התחיל להתפרסם. קראתי כל מה שיכולתי למצוא, וקיבלתי תמונת מצב כללית על מה שאירע ליהודים. מה שגיליתי החריד אותי, והמחשבה שלאבי היה תפקיד, תפקיד חשוב - בטבת, גרמה לי לחשוש שיתכן שמשפחתי נגועה ברע. אם התנאים היו זהים, שאלתי את עצמי, האם גם אני הייתי הופך לרוצח?"

"נסעתי, הרחק ככל האפשר, מגרמניה. הרגשתי שגרמניה - שכל מה שגרמני - רודף אותי כמו רוח רפאים... החלטתי לבקר בדרך בישראל, כדי לקבל איזושהי פרספקטיבה על קרבות הנאצים, ולגלות מה המיוחד בעם זה שכל